

SCHIMBAREA NUMELUI PE CALE ADMINISTRATIVĂ – UN DEMERS NECESAR ÎN PROBLEMATICA IDENTITĂȚII DE GEN

Conf. univ. dr. Roxana TOPOR

Universitatea Ovidius din Constanța, Romania

toporroxana@yahoo.com

ABSTRACT: Administrative Name Change - A Necessary Step in the Issue of Gender Identity.

The name, as an attribute of identification of the natural person, is regulated between articles 82-85 of the Civil Code, and is of major importance both in terms of acquisition and modification and change.

Romanian society has evolved, and the challenges it faces are different in terms of changing its name administratively.

The procedure for changing the name by administrative means is regulated by Government Ordinance no. 41/2003 regarding the acquisition and administrative change of the names of natural persons, approved by Law no. 323/2003, with subsequent amendments and completions.

Keywords: *name, individual.*

Introducere

În cadrul raporturilor juridice la care participă, orice persoană trebuie să treacă prin procesul de identificare, care reprezintă efectul juridic al individualizării omului. Pentru procesul de individualizare a persoanei este necesară identificarea, după criteriile reglementate de norme juridice din diferite ramuri ale dreptului.

Din punct de vedere etimologic, termenul a „identifica” persoana fizică, se referă la activitatea de a „constata identitatea” persoanei, a individualiza persoana în societate și în ansamblul relațiilor sociale.

Numele este un drept personal nepatrimonial (indisolubil legat de persoana omului și care poate fi exercitat doar personal, cu anumite excepții), este un drept absolut, nu are valoare economică și nu poate fi exprimat în bani, este inalienabil (persoana fizică nu poate renunța la nume și nici nu poate să-l înstrăineze decât în condițiile prevăzute de lege), este impre-

scriptibil (dreptul asupra numelui nu se stinge în timp, indiferent de durata neutilizării) și este un drept subiectiv nepatrimonial.

Conținutul dreptului subiectiv la nume cuprinde prerogativele titularului de a-l purta și folosi, facultatea de a solicita îndreptarea sau rectificarea greșelilor din actele care îl cuprind, dar și dreptul persoanei de a se opune folosirii numelui fără drept. Legalitatea numelui presupune că este recunoscut de legislația care îl reglementează, iar egalitatea presupune că regimul juridic al numelui este același, egal pentru toate persoanele.¹

Numele este o noțiune complexă a cărei naștere, din punct de vedere istoric, este în primul rând rezultatul unui uzaj îndelungat, ca orice element ce ține de limbaj. Este astfel vorba despre aspecte de ordin voluntar, și nu de reglementare: familia unui individ îl desemnează printr-unul sau mai multe cuvinte sau individul însuși își alege un asemenea mod de individualizare iar comunitatea din care face parte îl acceptă ca atare.

Identitatea persoanei

Identitatea trebuie înțeleasă în legătură cu rolurile pe care le are persoana de-a lungul vieții și trăsăturile de grup din care face parte și care o definesc. Astfel, ea este legată/ determinată atât de asemănările cu alți indivizi, cum sunt limba, naționalitatea, profesia, religia, numele, tradițiile culturale, cât și de diferențele față de aceștia precum abilități, emoții, motivații, atitudini, convingeri, valori, aspirații etc.

Identitatea este fuziunea, amestecul unic a mai multor elemente, care arată diferit în cazul fiecărui individ și nu poate fi limitat la un singur aspect. Identitatea pe care și-o construiește persoana conține elemente care se referă la grupurile la care aparține și la aspecte unice, personale, care sunt create de-a lungul vieții sale.

În concluzie, identitatea, ca și viața persoanei, este legată de comunitățile din care aceasta face parte care au o influență majoră asupra identității persoanei.

Identitatea de gen

Identitatea de gen este înțeleasă ca fiind ceea ce simte la nivel foarte profund, individual, fiecare dintre noi, chiar dacă aceasta nu corespunde cu sexul pe care l-am primit de la naștere.

1 <https://www.juridice.ro/641555/a-identifica-o-persoana-fizica-este-mai-complicat-decat-s-ar-crede.html>

Identitatea de gen se referă la „experiența trăirii identității de gen, internă și individuală, intens resimțită de către fiecare persoană, experiență care poate fi conformă sau nu cu sexul atribuit la naștere, incluzând sentimentul personal al corpului (care poate implica, dacă este liber consimțită, modificarea aparenței sau funcționării corporale prin metode chirurgicale, medicale sau prin alte mijloace), precum și alte expresii ale identității de gen, cum ar fi vestimentația, vorbirea sau gestica”. Identitatea de gen reflectă genul cu care o persoană se identifică. Identitatea de gen a unei persoane poate fi masculină, feminină sau pangen (adică nu este nici exclusiv feminină, nici masculină, ci o combinație dintre acestea).²

În majoritatea societăților, există o diviziune de bază între însușirile de gen atribuite bărbaților și femeilor, un sistem binar de gen la care aderă cei mai mulți oameni și care impune conformitatea cu idealurile de masculinitate și feminitate în toate aspectele sexului și genului: sex biologic, identitate de gen și expresie de gen.

Posibilitatea de a-și schimba legal *sexul și prenumele*, este o măsură foarte importantă, persoanelor transgender (permis de conducere, asistență medicală, candidatura pentru un loc de muncă, călătorii...).

Jurisprudența CEDO statuează că identitatea de gen este unul dintre cele mai intime aspecte ale vieții private, iar dreptul la identitate de gen și dezvoltare personală este un aspect fundamental al dreptului la viață privată. Identitatea de gen este un criteriu de sine stătător și recunoscut, pe baza căruia persoanele nu pot fi discriminate.

Procedura schimbării numelui pe cale administrativă

Procedura schimbării de nume pe cale administrativă este reglementată de Ordonanța Guvernului nr. 41/2003 privind dobândirea și schimbarea pe cale administrativă a numelor persoanelor fizice, aprobată prin Legea nr. 323/2003, cu modificările și completările ulterioare.³

Legislația, din materia dreptului civil, reglementează cazurile întemeiate de schimbare a numelui, printre acestea regăsim și cele care privesc schimbarea numelui în cazul identității de gen.⁴

2 Christina Richards, Meg Barker (2013). „Further Genders”. *Sexuality and Gender for Mental Health Professionals: A Practical Guide*. SAGE. ISBN 978-0-85702-842-6.

3 ORDONANȚĂ nr. 41 din 30 ianuarie 2003, privind dobândirea și schimbarea pe cale administrativă a numelor persoanelor fizice, publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 68 din 2 februarie 2003

4 Când persoanele i s-a încuviințat schimbarea sexului prin hotărâre judecătorească ră-

Schimbarea numelui pe cale administrative în problematica identității de gen

O persoană transgen poate alege să-și exprime identitatea de gen în moduri diferite. Dacă persoana dorește să facă modificări radicale ale corpului și feței poate apela la intervenții chirurgicale și tratament hormonal.

Indiferent de modalitatea în care persoanele trans își exprimă identitatea de gen, ele au de cele mai dese ori, nevoia să își schimbe și numele și sexul din pașaport, pentru ca identitatea din acte să corespundă cu identitatea exprimată, inclusiv pentru a exclude anumite întrebări și judecăți de oricine le poate verifica actele.

Schimbarea numelui pe cale administrativă oferă o serie de *avantaje*: este o procedură mai ieftină și mai ușoară decât cea juridică, oferă o birocrație mai rapidă, nu este necesară implicarea instanței și nu necesită avocat, cererea în general nu este refuzată, poți cere schimbarea numelui la muncă/școală pe legitimații, etc. fără alte informații, se pot face schimbările de nume în actele de studii, etc. mai repede și cu mai puține riscuri, în cazul alegerii unui nume similar cu cel din naștere, nu se pun întrebări și este mai ușor acceptată atât cererea cât și trecerea la numele nou în viața de zi cu zi; dar și unele *dezavantaje*: genul și CNP-ul rămân neschimbate în acte, pot fi alese doar nume conforme cu genul atribuit la naștere sau „neutre”, fiind un proces administrativ, trebuie interacționat direct cu funcționari publici și cu primarul local pentru a fi făcut. Digitalizarea a eliminat multe din aceste interacțiuni pe parcursul rezolvării acestei cereri.

Referitor la situația schimbării numelui și/sau a prenumelui în cazul reatribuirii de gen, situația este diferită în privința procedurilor necesare în statele membre U.E.

Astfel, în 8 dintre statele membre, schimbarea numelui se realizează ușor, fără evaluare medicală.⁵ În 14 dintre statele membre⁶, numele poate fi schimbat după evaluarea medicală și/sau intervenție chirurgicală și/sau tratament hormonal.

Schimbarea sexului, implică și o schimbare a prenumelui pe cale administrativă, nu o modificare a prenumelui pe cale judecătorească.

masă definitivă și irevocabilă și solicită să poarte un prenume corespunzător, prezentând un act medico-legal din care să rezulte sexul acesteia.

5 Belgia, Estonia, Lituania, Luxemburg, Malta, Slovacia, Slovenia, Regatul Unit.

6 Cehia, Danemarca, Germania, Grecia, Spania, Franța, Italia, Letonia, Ungaria, Olanda, Austria, Portugalia, Finlanda, Suedia.

Potrivit doctrinei⁷, „spre deosebire de numele de familie, care este supus modificării ca urmare a schimbărilor de stare civilă, prenumele nu este supus unor asemenea modificări”, putând fi supus schimbării exclusiv pe cale administrativă.

Potrivit art. 4 din O.G. nr. 41/2003, cetățenii români pot obține, pentru motive temeinice, schimbarea pe cale administrativă a numelui de familie și a prenumelui sau numai a unuia dintre acestea. Regimul juridic al schimbării pe cale administrativă a numelui de familie se aplică și schimbării prenumelui.

Potrivit art. 2576 din Cod Civil, „numele persoanei este cărmuit de legea sa națională.

(2) Cu toate acestea, stabilirea numelui copilului la naștere este cărmuită, la alegere, fie de legea statului a cărui cetățenie comună o au atât părinții, cât și copilul, fie de legea statului unde copilul s-a născut și locuiește de la naștere.

(3) Ocrotirea împotriva actelor de încălcare a dreptului la nume, săvârșite în România, este asigurată potrivit legii române.”

Cu privire la raportul dintre prevederile legislației din România și cele ale art. 8 din CEDO, care protejează și dreptul la nume, ne exprimăm opinia că nu se pune problema ca reglementarea din România, printr-o procedură administrativă, nu judiciară, a schimbării prenumelui în urma intervenției de schimbare a sexului, să aducă atingere prevederilor art. 8 din CEDO. O astfel de ingerință ar exista doar dacă legislația din România nu ar permite, prin nicio cale/procedură (administrativă sau judiciară) cetățenilor care își schimbă sexul să poată să își modifice corespunzător actele de stare civilă, prenumele, C.N.P.-ul și să obțină noi acte de identitate potrivit noii realități biologice referitoare la sexul acestora.⁸

Grație unei interpretări extensive a art. 8, judecătorii europeni protejează numele de familie, în cazul în care acesta nu face obiectul unor dispoziții specifice. Potrivit judecătorilor europeni, deoarece este un mijloc de identificare personală dar și de legătură de familie, numele privește atât viața privată, cât și pe cea de familie; o reglementare națională cu privire la

7 Gheorghe Belei, *Drept civil român*, ediția a XI-a, Ed. Universul Juridic, București, 2007, pp. 403, 404.

8 <https://www.juridice.ro/358887/managementul-defectuos-al-impartirii-dreptatii-ep-7-la-schimbarea-sexului-are-dreptul-judecatorul-sa-dispuna-si-schimbarea-prenumelui-sau-se-urmeaza-ulterior-procedura-administrativa-strict-prevaz.html>

schimbările de nume este într-un totu liciă, chiar dacă ea poate restrânge libertatea de alegere a indivizilor⁹.

CEDO a mai decis că, deși recunoaște că pot exista motive reale care determină o persoană să dorească să își schimbe numele, admite că restricțiile legale privind o astfel de posibilitate pot fi justificate pentru a proteja drepturile altora¹⁰, astfel încât refuzul autorităților de a permite schimbarea numelui de familie nu reprezintă, în mod necesar, o ingerință în exercitarea dreptului la respectarea vieții private, așa cum ar fi, de exemplu, obligarea persoanei de a-și schimba numele de familie.

Concluzii

Aspectele privind recunoașterea juridică a identității de gen a persoanelor transgender este un subiect nou în sistemul juridic românesc. Înțelegerea acestui fenomen, precum și abordarea juridică presupune înțelegerea și cumulara unor concepte cum ar fi: **sexul** care reprezintă totalitatea caracteristicilor biologice exterioare observate medical la momentul nașterii și înregistrare în actele de stare civilă, *genul* reprezintă identitatea psiho-sexuală asumată de către o persoană, care poate diferi de sexul stabilit la naștere prin observații externe, *transgender* este persoana pentru care suprapunerea genului cu sexul biologic nu există, nu este relevantă sau nu este totală.

Deși termenul de transsexual comportă o rezonanță istorică, acesta nu se află într-un deplin raport de identitate cu termenul transgender: primul desemnează persoana care apelează la un ansamblu de proceduri medicale (denumite tranziție medicală) pentru a elimina inadvertența dintre sexul biologic și identitatea de gen.

Neconformitatea de gen reprezintă diferența între identitatea de gen a unei persoane, rolul și exprimarea acestui gen și normele culturale tradiționale asociate sexului biologic al persoanei (spre exemplu, o persoană cu sex biologic masculin care, în virtutea neconformității de gen, nu se comportă ca „un bărbat” după standardele societății).¹¹

După admiterea acțiunii de modificare a actelor de stare civilă, ca urmare a schimbării de sex, realizarea operației, expertiza INML care să

9 Jurisprudența CEDO, în Jean-Francois Renucci, *Tratat de drept european al drepturilor omului*, Editura Hamangiu, București, 2009, p. 243, 244.

10 CEDO, Taleb și Halimi c. Franței, 20 martie 2001.

11 <http://abcjuridic.ro/recunoasterea-juridica-a-identitatii-de-gen-a-persoanelor-transgender-hotararea-cedo-in-cauza-x-si-y-contra-romaniei/>

ateste noul sex, are loc, doar prin procedură administrativă, schimbarea prenumelui persoanei trans. Ulterior se atribuie un nou C.N.P., se înscriu mențiunile corespunzătoare pe marginea actelor de stare civilă și se obțin noile acte de identitate.

Datorită transformărilor sociale majore din ultimii ani au apărut schimbări la nivelul reglementărilor juridice în toate ariile dreptului, dar mai cu seamă în zona drepturilor omului. Situația persoanelor transgen-der este una sensibilă, fiind o minoritate sexuală predispusă la stigmă, discriminare și izolare socială – probleme care contribuie la rata deosebit de mare de suicid în rândul comunității trans.

Ca o persoană să-și poată schimba mențiunile privind sexul și prenumele din actele de stare civilă trebuie să treacă printr-o mulțime de etape.

Bibliografie:

- BELEIU, Gheorghe, *Drept civil român*, ediția a XI-a, București, Editura Universul Juridic, București, 2007;
- RICHARDS, Christina; MEG, Barker, „Further Genders”. *Sexuality and Gender for Mental Health Professionals: A Practical Guide*. SAGE.
- *Juriprudența CEDO*, în Jean-Francois Renucci, *Tratat de drept european al drepturilor omului*, București, Editura Hamangiu, 2009.
- *Codul Civil, 2011*, publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 505 din 15 iulie 2011
- *Ordonanța nr. 41* din 30 ianuarie 2003, privind dobândirea și schimbarea pe cale administrativă a numelor persoanelor fizice, publicată în Monitorul Oficial nr. 68 din 2 februarie 2003

Webografie:

- <https://www.juridice.ro/641555/a-identifica-o-persoana-fizica-este-mai-complicat-decat-s-ar-crede.html>;
- <https://www.juridice.ro/358887/managementul-defectuos-al-impartirii-dreptatii-ep-7-la-schimbarea-sexului-are-dreptul-judecatorul-sa-dispuna-si-schimbarea-prenumelui-sau-se-urmeaza-ulterior-procedura-administrativa-strict-prevaz.html>;
- <http://abcjuridic.ro/recunoasterea-juridica-a-identitatii-de-gen-a-persoanelor-transgender-hotararea-cedo-in-cauza-x-si-y-contra-romaniei/>